

Mechanizm rynkowy

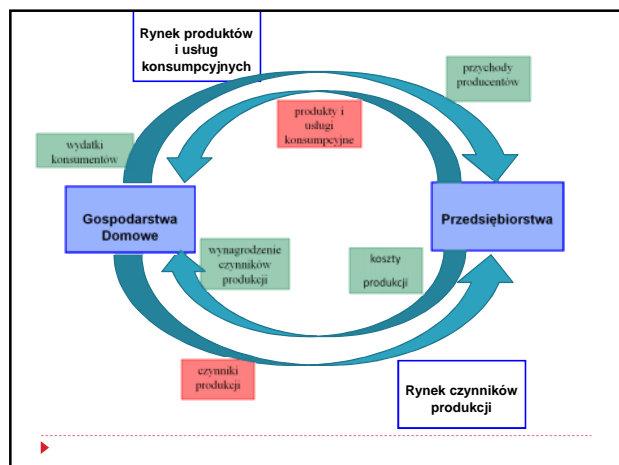
Mikroekonomia

Rynek – definicja pojęcia

rynek – proces, w którym kupujący i sprzedający określają przedmiot obrotu i warunki tego obrotu, a zatem decydują o cenach i ilościach towaru będącego przedmiotem transakcji kupna-sprzedaży oraz ewentualnie o innych warunkach, takich jak termin dostawy, sposób i termin płatności, rodzaj opakowania

Rynek nie musi być (i często nie jest) fizycznie rozumianym miejscem.

2

Funkcje rynku

- ▶ Wycena dóbr
- ▶ Źródło informacji
- ▶ Warunek racjonalnego wykorzystania zasobów
- ▶ Osiąganie stanów równowagi w gospodarce
- ▶ Weryfikacja społecznej przydatności produkcji – dostosowywanie produkcji do potrzeb

4

Klasyfikacja rynków - przykłady

- ▶ **Według przedmiotu obrotu** – rynek czynników produkcji, rynek dóbr konsumpcyjnych
- ▶ **Według zasięgu geograficznego** – rynek lokalny, regionalny, krajowy, międzynarodowy,
- ▶ **Według istniejącej sytuacji rynkowej** – rynek sprzedawcy lub nabywcy
- ▶ **Według stopnia jednorodności towaru** – rynek dóbr homogenicznych lub heterogenicznych
- ▶ **Według stopnia wyrównywania się ceny** – rynek doskonały lub niedoskonały

5

Pojęcie popytu

popyt potencjalny – potrzeby, życzenia, marzenia

popyt efektywny – zgłaszane zapotrzebowanie poparte możliwościami nabywczymi

popyt rynkowy – suma popytu zgłaszanego przez indywidualnych nabywców

6

Rodzaje popytu

- ▶ Popyt funkcjonalny – wynika z cech jakościowych towaru
- ▶ Popyt niefunkcjonalny – wpływ efektów zewnętrznych na użyteczność
  - Efekt owczego pędu
  - Efekt snobizmu
  - Efekt veblenowski
- ▶ Popyt spekulacyjny – wynika z oczekiwań co do przyszłych poziomów cen

7

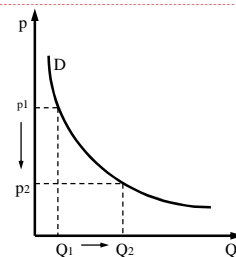
Krzywa popytu jako obraz funkcji

Postać pierwotna funkcji popytu

$$Q_D = Q(P)$$

Postać odwrotna funkcji popytu

$$P = P(Q)$$

Wielkość popytu na dane dobro to ilość, jaką nabywcy chcą i są w stanie nabyć po określonej cenie i w określonym czasie.

8

▶ Prawo popytu:

Ceteris paribus, wzrost ceny danego towaru powoduje spadek wielkości popytu na ten towar.

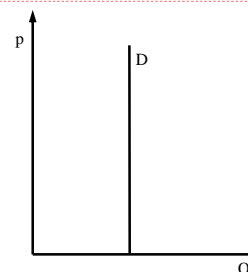
- ▶ Efekt substytucyjny i efekt dochodowy zmiany ceny

9

Nietypowe krzywe popytu

- ▶ Popyt sztywny (doskonale nieelastyczny)

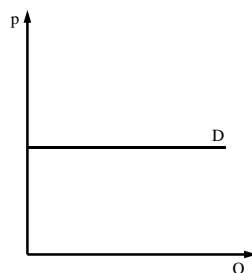
Niezbędne potrzeby i brak substytutów (sól, lekarstwa ratujące życie itp.)

10

Nietypowe krzywe popytu – c.d.

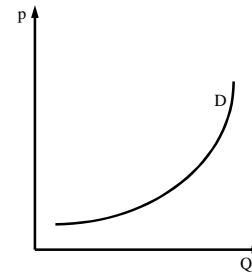
- ▶ Popyt doskonale elastyczny (teoretyczna sytuacja rynku doskonałego)

11

Nietypowe krzywe popytu – c.d.

- ▶ Paradoks Veblena (dobra lux)
- ▶ Paradoks Giffena (dobra niższego rzędu istotne dla konsumentów o niskich dochodach)
- ▶ Paradoks spekulacyjny (wzrost zakupów w obawie przed dalszym wzrostem cen i odwrotnie)

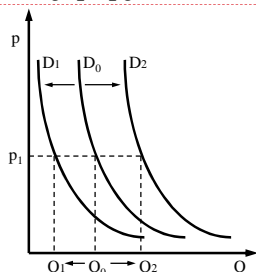

12

Pozacenowe determinanty popytu

- ▶ Dochody nabywców
- ▶ Ceny innych dóbr
- ▶ Gusty i preferencje, moda
- ▶ Wielkość i struktura rynku (konsumentów)
- ▶ Oczekiwania...

Zmiana popytu → przesunięcie krzywej popytu

13

Podaż - definicja

- **wielkość podaży indywidualnej** – ilość towaru oferowanego przez producenta w określonym czasie przy danej cenie towaru
- **na wielkość podaży rynkowej** składa się suma wielkości ofert towarowych wszystkich producentów danego wyrobu na danym rynku.

14

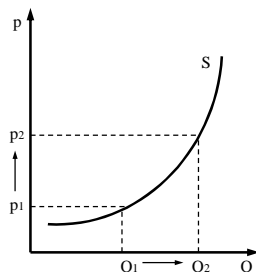
Krzywa podaży

- ▶ Funkcja podaży:

$$Q_S = Q(P)$$

Prawo podaży:

Ceteris paribus, wzrost ceny danego towaru powoduje wzrost wielkości jego podaży.

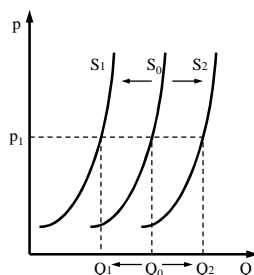
15

Pozacenowe determinanty podaży:

- ▶ Koszty wytwarzania (ceny czynników prod., technologia)
- ▶ Rentowność produkcji innych dóbr
- ▶ Czynniki naturalne (m.in. rolnictwo)
- ▶ Zakres interwencji państwa (np. subsydia)
- ▶ Sezonowość, moda
- ▶ Innowacje

16

Pozacenowe determinanty podaży

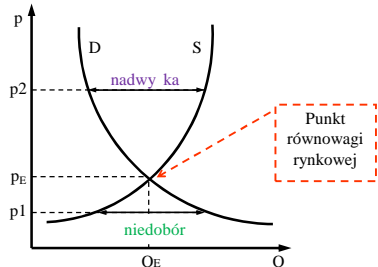
17

Reakcja podaży na zmiany czynników ją determinujących wymaga czasu!

- ♦ w okresie ultrakrótkim poda jest stała
- ♦ w okresie krótkim poda dostosowuje się w ramach istniejącego potencjału poprzez jego lepsze wykorzystanie
- ♦ w okresie długim zmienia się potencjał produkcyjny, możliwie dostosowawczo w najwskazane.

18

Równowaga rynkowa - stan zrównoważonych wielkości popytu i podaży przy danej cenie

cena równowagi rynkowej

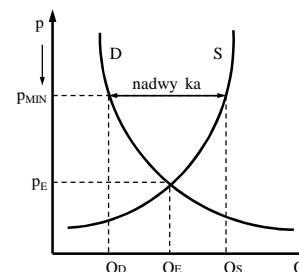
-cena zrównująca wielkość popytu z wielkością podaży,

▶ 19

Regulacje cen – nadwyżka rynkowa

cena minimalna –

oznacza ustalenie dolnej granicy cenowej powyżej ceny równowagi;
- chroni producentów

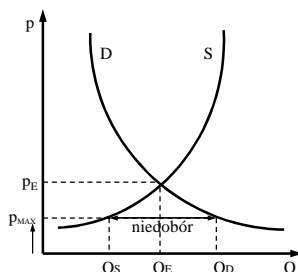

▶ 20

Regulacje cen – niedobór rynkowy

cena maksymalna –

zamrożenie ceny, czyli zakaz podnoszenia jej poziomu, mimo, iż kształtuje się ona poniżej ceny równowagi;
wprowadzona z myślą o ochronie konsumenta (np. leki, energia)

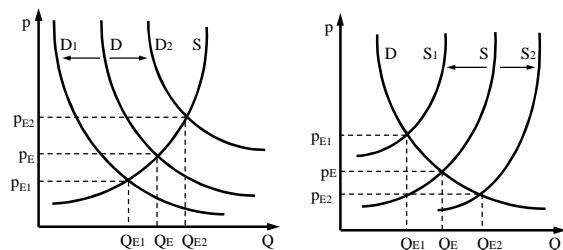
▶ 21

Ceny kontrolowane - konsekwencje

- ▶ Skutkiem długotrwałego utrzymywania się cen odbiegających od cen równowagi są niekorzystne zjawiska społeczno-ekonomiczne (**czarny rynek, szara strefa, brak zbytu nadwyżek towarowych**), a w konsekwencji **pogorszenie salda wpływów i wydatków budżetowych państwa**.
- ▶ Przy cenie maksymalnej występuje obniżenie wpływów budżetowych.
- ▶ Przy gwarantowanej cenie minimalnej – wzrost wydatków budżetowych (konieczność pokrywania kosztów magazynowania skupionych nadwyżek rynkowych czy wypłacania dotacji).

▶

Cena równowagi a oddziaływanie czynników pozacenowych

▶ 23

Zalety mechanizmu rynkowego

- tendencje do racjonalnego wykorzystywania zasobów gospodarczych
- efektywny system motywacyjny
- innowacyjność gospodarki
- dyscyplina finansowa przedsiębiorstw (samofinansowanie się i konkurencja)
- tendencja do samoczynnego ustalania się równowagi rynkowej w długim okresie
- elastyczność gospodarki.

CZY MA WADY?

▶ 24

Wady - czy działa w praktyce?

- przypadki monopolizacji rynków, niedoskonała informacja, bariery wejścia na rynek, ograniczona przenośność czynników produkcji;
- efekty zewnętrzne (pozytywne i negatywne);
- istnienie dóbr publicznych (społecznie pożądane a prywatnie mało opłacalne);
- zjawiska destabilizujące gospodarkę (wahania aktywności gospodarczej, bezrobocie, niepełne wykorzystanie mocy produkcyjnych, inflacja);
- tendencja do powstawania dużych, nie zawsze akceptowanych społecznie różnic dochodów i majątku:

▶ 25

Dziękuję za uwagę